

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת וארא

א. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק ח' פסוקים ג', ד': (ג) ויעלו את הצפרדעים. אבל לא יכלו להוליד אחרים, כי אין לאל ידם להמציא בריה מתנועת באמת.

(ד) העתירו אל ה'. כי בזאת שנת לבו ונראה יתרון פעלת האל יתברך על פעלת התרטמים.

הצפרדעים - דהיינו רבים, כי אלה שהועלו על ידי החרטומים שלו, ומאחת לא נעשו יותר. כמו כן, אצל אהרן כתוב "ותעל..." ותכס את ארץ מצרים, כלומר אחרי שעלו עוד כיסו, דהיינו שיש בהן תנועה. אבל אצל החרטומים רק "ויעל את הצפרדעים על ארץ מצרים", ללא תנועה נוספת. (ועיין ברברי רבינו לעיל ז, יב; ז, כג).

2. מתיחס ללשון הכתוב אחרי נס הדם "ולא שט לבו גם לזאת" (לעיל ז, כג). ואין סיבת ה"העתירו" כאן מצד כבוד המכה עליו.

1. בפסוק א בציווי על הנס שנעשה על ידי אהרן כתוב "והעל את הצפרדעים", ואילו בביצוע בפסוק ב כתוב "ותעל הצפרדע", ולכן פירש רש"י: צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים (עכ"ל). אולם אצל החרטומים כתוב "ויעלו"

אלוה

1. פרשנו מסביר את מכת הצפרדעים ופצולת החרטומים צפ"י הראמים בפסוקים, התוכל לבארם כק?

2. מה בצמט היה ההפך המרכזי בין הנס שנעשה צפ"י אשה לבין מצוי החרטומים?

3. איך ולמה זה השכיח על פרעה?

4. למה אין "העתירו" לפני כבוד המכה?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק ח' פסוק ה': (ז) וסרו הצפרדעים¹⁶. ולא (די) שיכרית את אלה¹⁷, אבל יעשה שהנשארים לא יוסיפו עוד לעלות אל בתי¹⁸. מקד ומבתי¹⁹. אבל לא מקל הארץ, כי אמנם ימותו בארץ ויבאישו. רק ביאר תשאנה¹⁹. לדורות²⁰, ולא יעלו אל הבקשה²⁰.

של כל עמו. הכוונה ב"וסרו" אינה לסלק מן הבתים, אלא למנוע את כניסתם אל הבתים. 19. אך א"כ הול"ל "וסרו..." מעברך ומעמך" כיון ש"ממך ומבתיך" כבר הזכיר משה שתהיה 'הכרתה' א"כ אין מקום להסרה אחר הכרתה. ע"ז אומר רבינו שבזה בא למעט שכל מה שמדובר על הכרתה והסרה הוא מ'בתים' אבל הצפרדעים הנמצאים ברחבי הארץ ביבשה ימותו. 19א. דגם מילים אלו מיותרות דכבר הוזכרו ב'כדברך'. 20. עוד תוספת של משה על מה שדובר לעיל, לא רק אלו שבאדמת מצרים לא יעלו לביתם, אלא גם אלו שישארו ביאור לא יעלו לעולם לביתם. [רק ביאור תשאנה" הראשון בבקשת פרעה (בהסבר משה) היתה לבקש רק מחצה בכדי להכיר ההבדל בין הקב"ה לחרטומים (חלקיות הטבע). והשני (בחזרת משה פסוק יז) בא משה להוסיף שלא יעלו ליבשה].

16א. אם משה אמר לו "כדברך" (ש'שאמרת וסר הצפרדעים וכו' - רבינו לעיל) א"כ מה צורך למשה להוסיף עוד פעם "וסרו הצפרדעים וגו'". 17. הצפרדעים הנמצאים אצל עברך ועמך, כי מה שדובר על הכרתה הם רק אלו הנמצאים אצלך ובבתיך. 18. הקיימים בארץ מצרים לא יעלו עוד אל בתי המצרים, לא רק של פרעה ועבדיו, אלא גם

ו א ר א

אלול

1. פרשנו - נאמן לשיטתו - משיק להסביר את אשר קרה, מה בדיוק קרה ואיך הוא לא נהנה?
זאת מן הפסוק?
2. כמה צעקה גדולה יותר מן התפילה?
3. כמה הנס גדול יותר צעקה החלוקה?
4. מה הראיה מן "ויבקעו המים" לפי רש"י?

* * *

ג. רש"י הירש. (ח) ויצעק משה אל ה' על דבר פרק ח' פסוק ח':
הצפרדעים אשר שם
לפרעה. שישיר אותם הצפרדעים בלבד
"אשר שם לפרעה", וישארו ביאור, וכן
הצפרדעים לתפלת צעקה י, "דפלקא מן שמיא
לא יתבי" 22 (סנהדרין סד, א).

ה

21. ואילו היה אותו טיפול בכל הצפרדעים,
די היה בתפילה בלי צעקה (ועיין בהערה
הבאה). 22. שהרי עד כמה שהנס מקיף יותר
הוא טבעי יותר ופחות נס! והשוה רש"י
בעקבות המכילתא לשמות יד, כא "ויבקעו
המים" - כל המים שבעולם.

אלול

1. קרא שנית את הפסוק, מה כולל הקושי האפשרי?
2. איך אפשר פרשנו את "הצעקה" כאן ומה היא שנה מן השאר?
3. פרשנו מנסה להשתיל בכך את השקפתו כי מה לא את תפקידו החדש וביצע אותו טוב,
מניין לו?

* * *

ד. משך חכמה עם פירוש הרב י. קופרמן.
פרק ח' פסוק יז':

(ח, יז) 1. לשון ההפעיל ("משליח") במקום
הצורה הרגילה "שולח" (ט, יד). 2. מכילתא,
מסכתא דפסחא, בא, פרשה יא, ולכן במכת
בכורות "אתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד
בוקר" (שמות יב, כב). 3. שההשגחה מדויקת
אף בשעה שהפעולה מבוצעת על ידי שליח,
והיה יותר מקום לחשוש מפני "שוב אינו מבחין
וכו'". ואם ישאל השואל מדוע נעשה "יותר
פלא" במכה זו מאשר במכת הבכורות, נראה
לומר (על דרך הרמב"ן בהבנת המכות בכלל -
שמות יג, טז דה. "ולטוטפות בין עיניך", החל
במלים "ועתה אומר לך כלל בטעם מצוות רבות")
כי מגמת השע המכות הראשונות היתה להראות
את גדלות ה' בשלושה אופנים שונים (מציאות
ה' - "כי אני ה'", השגחתו - "כי אני ה' בקרב
הארץ", ויכולתו - "כי אין כמוני בכל הארץ").
לכן במכה ראשונה הזאת מבין שלוש המכות
שבאו להוכיח למצרים ולישראל את השגחת ה'
עלי אדמות, נחנך היה הפלא הנוסף הזה, מה
שאינו כן במכת בכורות, שכל עיקרה לא נועד
להיות קשור במסגרת של "ולמען תספר באזני
בנך וכו'", אלא בעיקר להוציא את ישראל
ממצרים.

(ח) ויצעק. זו היא המלה הראשונה, אשר משה
אמר במסגרת שליחתו - ביומנו הוא. העו
וגם יכול. אדם הסופג אל תוכו, ומאמץ אל לבו, את
עצת ה', ירגיש על נקלה, ויכוון אל נכון, לאשר
ישר הוא בעיני ה', וה' - "ועצת מלאכיו ישרים"
(ישעיה מד, כו). ואמנם, יען והיתה זאת אימרתו
העצמאית הראשונה, "צעק" משה אל ה' - למען
ייענה.

ה, יז הנני משליח בך.
פירוש ג, על ידי אחד המחבלים, ואף על פי
כן "והפלאתי ביום ההוא וכו'" (פסוק יח),
אף על פי ש"כיון שניתנה רשות למשחית
(להבל טוב) אינו מבחין (בין צדיק לרשע)" 2,
וזה יותר פלא 3.

אלול

1. מה הקושי ומה מצנהו?
2. מה הפציה את הדבר נצפה ע"י פליח?
3. מה הם פלוט האופנים השונים להראות את אלוות השם?
4. איך זה שייך לכאן?

* * *

ו א ר א

ה. משך חכמה עם פירוש הרב י. קופרמן.
פרק ט' פסוק יא':

ט, יא ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני
משה וכו'.

פירוש, טבוטו מפני משה, ולא היה כוח
בלהטיהם לעשות שחין על משה, אף שהיה
סמוך לפלטין של פרעה, ולא בארץ גושן.
וכבר חלה בו הצרעת, שידו היתה מצורעת
כשלג, ונוח לחול עליו שנית. ובכל זה, לא
יכלו להפוך בשרו לשחין, ולכן נכלמו מפניו
מאוד, ואדרבא, מהם התחילה מכת השחין,
וכמו שאמר "כי היה השחין בחרטומים (ובכל
מצרים)".

ע א ל ו ת

1. מה הקושי המיוחד שברשנו מוצא כאן המביאו לפרש כי חוסר יכולת הנה כתוצאה מבושה?
2. למה התביוש?
3. איך מסביר ברשנו כי משה היה בצצט מוצד לבורצנות לו ומכלל זאת לא קרה כלום?
4. למה הצובדא שהשחין כרח לראשונה אצל החרטומים, השביצ עליהם ביותר?

* * *